

РАЗДЕЛ 2

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ КУЛЬТУРОЛОГИИ

ДЫЯЛАГІЧНЫЯ СТАСУНКІ Ў СФЕРЫ НАВУКІ ЯК ПРАДМЕТ ФІЛАСОФСКАГА І КУЛЬТУРАЛАГІЧНАГА АНАЛІЗУ

Бабко А. І.

*кандыдат філасофскіх навук, дацэнт, дацэнт кафедры філасофіі
Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў (г. Мінск)*

***Анацыя.** Аўтарам артыкула разгледжана пытанне філасофскага і культуралагічнага вывучэння разнастайных формаў навуковага дыялогу, якое прадстаўлена як феномен, здольны ўзбагаціць кожнага ўдзельніка адпаведных узаемадзеянняў.*

***Summary.** Author of the article considered the issue of philosophical and cultural study of various forms of scientific dialogue, which is presented as a phenomenon that can enrich each participant relevant interactions.*

Дыялог выступае як нармальны стан функцыянавання і развіцця навукі. У яе абсягу (як, зрэшты, і ў іншых сферах духоўнага жыцця) дыялагічныя стасункі маюць, аднак, складаны, комплексны, шматузроўневы характар: за міжасобаснымі зносінамі навукоўцаў хаваюцца – нярэдка напружаныя – узаемадачыненні розных тэорый ці розных пунктаў погляду ўнутры пэўнай тэорыі, міждысцыплінарныя дыскурсы і светапоглядныя калізій. Акрамя таго, у адносінах паміж паасобнымі навукоўцамі і паміж пэўнымі навуковымі супольнасцямі істотная роля належыць фактарам сацыяльнага і псіхалагічнага парадку (канкурэнцыя, наяўнасць іерархічных структур, асабістыя (не)прыхільнасці і да т.п.).

У такіх умовах цалкам зразумелым робіцца той момант, што камунікацыйныя дачыненні ў дадзенай сферы не заўжды адпавядаюць ідэалу навуковага дыялогу. І справа не толькі ў тым, што разыходжанні ў навуковых поглядах выклікаюць да жыцця апроч пленных дыскусій рэзкія выпадкі асабістага характару (гэта яшчэ не найгоршы выпадак; ён меў месца, напрыклад, ва ўзаемаадносінах Э. Шродзінгера і В. Гейзенберга [7, с. 763]). Найбольш прыкрай і вартай шкадавання з'яўляецца сітуацыя, калі фактары згаданага кшталту (напрыклад, нежаданне ўспрымаць усур'ёз маладых, малавядомых навукоўцаў) увогуле закрываюць шлях да грунтоўнага абмеркавання навуковых праблем, да абмену аргументамі і іх глыбокага асэнсавання.

Складаны, шматбаковы, нярэдка драматычны характар навуковага дыялогу робіць яго надзвычай цікавым і перспектыўным прадметам тэарэтычнага аналізу, які ў сваю чаргу можа весціся на розных кірунках, у тым ліку на культуралагічным, бо гаворка ідзе пра феномен, якому ўласціва і агульнакультурнае вымярэнне. Для філасофіі культуры ў сувязі з гэтым ён таксама выступае як важны і значны. Аднак і ў агульнафіласофскім кантэксце яго вывучэнне зусім не з'яўляецца бясплённым і бесперспектыўным.

Найбольш цікавымі і важнымі формамі дыялагічных стасункаў у абсягу навуковага пазнання з філасофскага пункту гледжання з'яўляюцца дыскусіі, прысвечаныя яго асновам, г. зн. тым, што вядуцца на мяжы навукі і філасофіі. На іх

узроўні адбываецца інтэнсіўны дыялог гэтых дзвюх духоўных сфер. Такім чынам, філасофія сама бярэ чынны ўдзел у дыялагічных дачыненнях, якія з'яўляюцца прадметам яе рэфлексіі, што спрыяе значнай інтэнсіфікацыі адпаведных яе намаганняў. Магутныя стымулы для свайго самаразгортвання атрымлівае ў выніку, аднак, і навуковы пошук: распрацоўваюцца новыя стратэгічныя яго арыенціры, якія задаюць новыя канкрэтныя кірункі даследчай дзейнасці. (Сітуацыя дыялагічнага ўзаемадзеяння заўсёды спрыяльная для яго носьбітаў: заўжды існуе магчымасць іх узаемаўзбагачэння, развіцця іх самасвядомасці, умацнення іх творчай актыўнасці.)

Яскравым прыкладам навуковых дыялагічных стасункаў згаданага тыпу з'яўляюцца дыскусіі, прысвечаныя статусу, характару і перспектывам квантавай механікі – у першую чаргу дэбаты, што вяліся па гэтай праблеме Н. Борам і А. Эйнштэйнам (якім часам дадаецца эпітэт «гамерычныя» [4, с. 139]). Складанае ўзаемадзеянне філасофскай і навуковай аргументацыі ў згаданых дыскусіях пераканальна высветліла адметнасць кожнай з іх і іх узаемную рэlevantнасць. Пры гэтым у дачыненні да прынятых удзельнікамі дадзенага змястоўнага з усіх бакоў дыялогу філасофскіх пазіцый і аргументаў надзвычай выразна выявілася, што іх выбар і характар істотным чынам вызначаецца іх магчымымі сацыяльнымі, палітычнымі і маральнымі наступствамі. Такі стан рэчаў увогуле ўласцівы ўсім кірункам і сегментам філасофскага пошуку. (Згаданы момант быў ясна ўсвядомлены К.Поперам: выказаўшы, напрыклад, шкадаванне, што яго ідэя фальсіфікавальнасці навуковых тэорый як крытэрыя іх адрознення ад ненавуковых ведаў была памылкова вытлумачана шмат кім з філосафаў, ён давёў адносна пазіцыі сваіх апанентаў: «Зусім безпадстаўная атака на незразуметы лагічна-тэхнічны тэрмін прывяла да далёкасяжных і небяспечных філасофскіх і палітычных наступстваў» [8, с. 84-85]. – Тут і далей перакалад мой. – А.Б.)

Аднак і для навукі адпаведныя дыскусіі не былі марнымі. Выказаная ў іх рамках ідэя, згодна з якой у субатамнай рэальнасці існуюць скрытыя параметры, адкрыццё якіх зробіць магчымым адназначныя прадказанні адносна паводзінаў мікрааб'ектаў, выступіла як аснова для інтэнсіўных тэарэтычных пошукаў. У выніку (зрэшты, праз досыць працяглы час, праз тры дзесяцігоддзі) ірландскі фізік Д. Бел паказаў супярэчлівы характар згаданага дапушчэння, што ў сваю чаргу дало штуршок карпатлівым эксперыментальным даследаванням. (Было здзейснена некалькі пакаленняў адпаведных эксперыментаў, і шмат хто з фізікаў разглядае іх рэзультаты як адназначны аргумент на карысць пазіцыі Н. Бора [4, с. 143-145]).

Такім чынам, задзейнічаныя ў рамках навуковых дыялагічных дачыненняў філасофскія пазіцыі і аргументы маюць адносна аўтаномны характар. Гэта азначае, што філасофская інтэрпрэтацыя навуковых тэорый не залежыць выключна і поўнасьцю ад іх уласна навуковага зместу, не звязаная з ім непасрэдна. Філасофскія прыярытэты ўдзельнікаў адпаведных дыскусій вызначаюцца асаблівасцямі іх духоўнага сталення, культурнай прыналежнасцю, асаблівасцямі гістарычнай эпохі, ва ўмовах якой разгортваюцца іх пошукі і г.д. У сувязі з гэтым паўстаюць істотныя магчымасці і для плённых культуралагічных даследаванняў дадзенага феномена. Дэбаты Н. Бора і А. Эйнштэйна, напрыклад, могуць разглядацца ў кантэксце культурна-гістарычных працэсаў, што адбываліся ў другой траціне XX ст. (у кантэксце пошуку найбольш дзейсных шляхоў здзяйснення ў культуры высокіх гуманістычных ідэалаў і супрацьстаяння змрочным і дэструктыўным грамадскім сілам і тэндэнцыям).

Патрэбна адзначыць, што дыскусіі, у цэнтры ўвагі якіх знаходзяцца асновы навуковага пазнання, нярэдка выяўляюць міжпарадыгматычнае вымярэнне. Яно

прысутнічае і ў дэбатах Н. Бора і А. Эйнштэйна (шмат хто з філосафаў і навукоўцаў лічыць, што рэлятывісцкая фізіка, якая з'яўляецца навуковым грунтам для поглядаў А. Эйнштэйна, не выйшла яшчэ за межы класічнай навукі, у той час як квантавая механіка, на якой грунтуецца пазіцыя Н. Бора, уваходзіць у склад сучаснага прыродазнаўства [11, с. 24; 12, с. 54-55]). Той факт, што згаданага кшталту дыскусіі належаць да прыярытэтных прадметаў эпістэمالагічных даследаванняў, у немалой ступені абумоўлены шмат у чым правакацыйнымі вынікамі, дасягнутымі ў працэсе аналізу дадзенай праблематыкі Т. Кунам. Згодна з яго ідэямі, прыхільнікі розных парадыгматычных тэорый у прынцыпе не могуць дасягнуць узаемаразумення, бо яны бачаць свет выключна праз прызму сваіх тэарэтычных поглядаў (філосаф піша: «Калі мяняюцца парадыгмы, сам свет мяняецца разам з імі» [6, с. 111]). Яны па-рознаму інтэрпрэтуюць пэўныя факты, надаюць розны сэнс аднолькавым тэрмінам, шукаюць адказы на ідэнтычныя пытанні на розных шляхах.

Неабходна аддаць належнае Т. Куно: ён здолеў выявіць надзвычай важны праблемны аспект навуковай камунікацыі. Філосаф не заўважыў, аднак, што ў яго пазіцыі ўтрымліваецца ўжо фактычна і аснова для рашэння ўзнятай ім праблемы. Нават калі прыняць яго тэзу адносна абсалютнай перадададзенасці светабачання навукоўцаў іх тэарэтычнымі поглядамі, дык выяўленне і ўсведамленне згаданай перадададзенасці, інспіраванае яго канцэпцыяй, выступае як пачатак яе пераадолення, дае магутны штуршок адпаведнаму працэсу. (У гэтым плане асабліваю актуальнасць набывае філасофская герменеўтыка з яе засяроджанасцю на праблеме месца і ролі папярэдніх меркаванняў пры вырашэнні задач разумення і тлумачэння розных праяў духоўнай рэчаіснасці.)

Разам з тым неабходна адзначыць, што характэрнае для канцэпцыі Т. Куна адмаўленне пераемнасці навуковага пазнання падчас радыкальных яго перабудоў абвяргаецца і на тэарэтычным узроўні (прынцып адпаведнасці), і гістарычнымі даследаваннямі. Так, уважлівае вывучэнне працэсу разгортвання і дасканалення парадыгматычных тэорый паказвае, што ў яго рамках узнікае зародак ці, прынамсі, паўстаюць пэўныя нюансы, моманты, аспекты новых грунтоўных тэарэтычных утварэнняў. Прапанаваная У. Гамільтанам версія класічнай механікі, напрыклад, была дастасавана да тэорыі электрычнасці і магнетызму, а таксама знайшла ўжытак – у абагульненым выглядзе – у квантавай механіцы [10, с. 70]. Тэарэтычная апрацоўка гэтай апошняй Р. Фейнманам выступае як падрыхтоўка квантавай электрадынамікі [2, с. 36-37], якая ў сваю чаргу паслужыла ўзорам для іншых тэорый поля. І такога кшталту прыкладаў можна прывесці дастаткова шмат. Наяўнасць пераемнасці ва ўзаемадачынэннях паміж парадыгмамі, якія ідуць адна за адной у гістарычным разгортванні навуковага пазнання, указвае, аднак, на магчымасць і неабходнасць плённага дыялогу паміж іх прыхільнікамі.

Істотнае значэнне ў кантэксце аналізу дыялагічных дачынэнняў у галіне навукі набывае пытанне адносна статусу, месца і ролі ў ёй розных і разнастайных даследчых традыцый, звязанага з імі шматгалосся, плюралізму, багацця пошукавых стратэгий, праграм і падыходаў. Той момант, што дыялагічныя стасункі выступаюць як у найвышэйшай ступені рэlevantны фактар паспяховага разгортвання навуковых даследаванняў, дазваляе высока ацаніць і наяўнасць у ім адметных, рознабаковых кірункаў, плыняў, школ як грунтоўнай іх умовы.

У дадзенай сувязі паўстае, аднак, пытанне, ці не з'яўляецца згаданы аспект развіцця навукі ва ўсіх адносінах пабочным, падпарадкаваным тэндэнцыям да ўніфікацыі (і інавацыйнасці, калі засяроджвацца на звязаным з традыцыйнасцю

момантам пераемнасці), якім мусіць надавацца першаснае значэнне ў разгортванні навуковага пошуку. Як указвалася вышэй, у дачыненні да моманту пераемнасці менавіта такі характар мае распрацаваная Т. Кунам канцэпцыя навуковай рэвалюцыі. У пэўнай ступені падобным чынам могуць быць вытлумачаны і погляды М.К. Мамардашвілі, згодна з якімі культура і навука выконваюць розныя місіі ў кантэксце іх узаемадачынненняў: культура мае ўзнаўляльны характар, а навука – стваральны [1, с. 304]. У кантэксце суадносін варыятыўнасці і аднастайнасці адназначную перавагу апошняй аддае зноў-такі Т. Кун. У сваёй рэфлексіі над гісторыяй навукі ён засяроджваецца на факце надзвычайнай інтэнсіўнасці яе дынамікі. Філософ тлумачыць яго якраз дамінаваннем у разгортванні навуковых даследаванняў уніфікацыйных механізмаў: большую частку часу яны вядуцца на грунце пэўнай парадыгмы, калі сябры навуковай супольнасці займаюцца вырашэннем канкрэтных праблем, не губляючы час на аналіз «першапрынцыпаў» даследчай дзейнасці [6, с. 162-164]. У такія перыяды (для іх абазначэння Т. Кун ужывае выраз «нармальнае навука») могуць у прынцыпе існаваць розныя даследчыя традыцыі, яны з'яўляюцца, аднак, надзвычай блізкімі адна да адной.

Найбольш заганнай рысай канцэпцыі Т. Куна з'яўляецца, такім чынам, яе маналагічнасць. У кантэксце развіцця культуры ў цэлым наўрад ці хто сёння сумняваецца ў тым, што дыялагічныя дачыненні паміж рознымі і разнастайнымі культурнымі традыцыямі выступаюць як магутны фактар іх узаемага ўзбагачэння, а таксама плённага разгортвання культуратворчасці ўвогуле. Згодна з ідэямі філосафа, аднак, гэты фактар у навуцы не працуе: у перыяды нармальнага даследавання ў ёй пануе адносна аднастайнасць, у крызісных і рэвалюцыйных варунках плённаму ўзаемадзеянню даследчых традыцый перашкаджае іх закрытасць, адсутнасць узаемаразумення паміж іх носбітамі.

Тым не менш варта адзначыць, што пазіцыя Т. Куна не з'яўляецца безпадстаўнай: уніфікацыйныя тэндэнцыі сапраўды дамінуюць у сферы навуковага пазнання. У фізіцы сучаснага тыпу, напрыклад, памкненне да разгляду прыродных з'яў з пункту гледжання іх прынцыповага якаснага адзінства, якое ператварае іх разнастайнасць у функцыю колькасных адрозненняў (адрозненняў у значэннях пэўных уласцівых ім велічынь), адпачаткова стымулявала распрацоўку сінтэтычных тэорый (у н'ютанаўскай механіцы, напрыклад, адбываецца тэарэтычны сінтэз нябеснай механікі І.Кеплера і зямной механікі Г.Галілея; у класічнай электрадынаміцы розныя віды выпраменьвання разглядаюцца як аднатыпныя хвалевыя феномены; у апісанні фізічнай рэчаіснасці, якое дае квантавая механіка, сінтэзуюцца прынцыпы дыскрэтнасці і бесперапыннасці, якія ў класічнай фізіцы лічыліся ўзаемавыключальнымі, і г.д.).

Гісторыя навукі і яе сучасны стан яскрава сведчаць, аднак, што згаданае дамінаванне выступае як вельмі і вельмі адноснае. Надзвычай выразна наяўнасць розных даследчых традыцый і дыялогу паміж імі выяўляецца, напрыклад, у абсягу квантавай механікі. Прысутнічае гэты момант і ў рэлятывісцкай фізіцы, хоць і не так відавочна [5, с. 630]. Неабходна мець на ўвазе таксама, што інтэнсіўнае ўзаемадзеянне можа здзяйсняцца ў адносінах паміж навуковымі традыцыямі, якія грунтуюцца на розных парадыгматычных тэорыях (ці нават належаць да розных дысцыплінарных абсягаў – у тым выпадку, напрыклад, калі мае месца так званая «парадыгматычная прышчэпка» [3, с. 12]). Як было паказана вышэй, гэта назіраецца і ва ўзаемадачынненнях тэорый, якія змяняюць адна адну ў працэсе гістарычнага развіцця навукі.

Канцэпцыя Т. Куна выглядае, такім чынам, непрывабнай, непрымальнай і неадэкватнай не праз неадпаведнасць рэальнаму стану спраў у навуцы, а хутчэй праз аднабаковы характар яго інтэрпрэтацыі, для якой характэрна празмерная акцэнтацыя моманту аднастайнасці ў яе развіцці. Наяўныя ў навуковым пошуку рознасць, адметнасць, шматгалоссе заслугоўваюць значна больш высокай ацэнкі і пільнай увагі, чым тая, што надаецца ім у згаданай канцэпцыі. Нельга не адзначыць у дадзенай сувязі, што ў нарматыўным плане дыялагічныя мадэлі навуковага пазнання выглядаюць значна больш прыцягальнымі. У якасці прыкладу дыялагічнай альтэрнатывы кунаўскаму падыходу можна прывесці «крытычны рацыяналізм» К. Попера і яго аднадумцаў. Ужо ў назве гэтай філасофскай плыні фіксуецца яго скіраванасць на ідэал рацыянальнага дыялогу. К. Попер называе рацыяналістам таго, «хто хоча разумець свет і набываць веды праз дыскусіі з іншымі» [9, с. 6]. Кожны іх удзельнік павінен выказваць свой пункт гледжання з максімальнай яснасцю – каб зрабіць яго даступным для поўнага разумення і самай строгай крытычнай праверкі, якая не павінна спыняцца ні на хвіліну. Такім чынам, навуковая дыскусія разглядаецца прадстаўнікамі крытычнага рацыяналізму як магутны фактар інтэнсіўнага росту навуковых ведаў (а таксама як аснова іх адметнасці, бо «навуковыя тэорыі адрозніваюцца ад міфаў толькі іх даступнасцю крытыцы і адкрытасцю да мадыфікацый у святле гэтай крытыкі» [9, с. 7]). Цалкам заканамерна, што надзвычай высока ацэньваецца пры гэтым і момант разнастайнасці ў навуковым пазнанні (як указвае К. Попер, менавіта рознасць поглядаў робіць абмен аргументамі плённым [9, с. 7]).

Неабходна адзначыць, што вынікі, дасягнутыя пры вывучэнні дыялагічных дачыненняў у галіне навукі, могуць быць плённа выкарыстаны ў кантэксце даследавання камунікацыйных узаемадзеянняў у іншых культурных сферах – напрыклад, феномена міжкультурнай камунікацыі. Культуралагічны пошук можа абалперціся пры гэтым на канцэптэуальныя распрацоўкі, здзейсненыя ў галіне філасофіі і яе субдысцыплін (філасофіі культуры, філасофіі навукі і г.д.). Так, пры выяўленні магчымых і аналізе наяўных перашкод для плённага разгортвання міжкультурнага дыялогу істотнае значэнне набывае згаданая вышэй праблематызацыя Т. Кунам міжпарадыгматычных навуковых дыялагічных стасункаў.

Такім чынам, філасофскае і культуралагічнае вывучэнне разнастайных формаў навуковага дыялогу, у сваю чаргу, выступае як дыялагічны феномен, здольны ўзбагаціць кожнага ўдзельніка адпаведных узаемадзеянняў. Весці дыялог (у навуцы і ў любой іншай духоўнай сферы) – справа нялёгкая. Аднак цяжкасці і праблемы, што паўстаюць на гэтым шляху, могуць і павінны быць пераадолены: дыялагічныя дачыненні вартыя таго, каб дзеля іх прыкласці патрэбныя высілкі.

---

1. Мамардашвили, М. К. Как я понимаю философию? / М. К. Мамардашвили. – 2-е изд., изм. и доп. – М. : Прогресс, 1992. – 415 с.

2. Степин, В. С. Становление научной теории (Содержательные аспекты строения и генезиса теорет. знаний физики) / В. С. Степин. – Минск : Изд-во БГУ, 1976. – 319 с.

3. Степин, В. С. Теоретическое знание: структура, историческая эволюция / В. С. Степин. – М. : Прогресс – Традиция, 2000. – 744 с.

4. Aspect, A. Demain, la physique / A. Aspect [et otr.] – Paris : Odile Jacob, 2004. – 377 p.

5. Kratzer, A. Relativitätstheorie / A. Kratzer, P. Stekeler-Weithofer // Historisches Wörterbuch der Philosophie: in 13 Bänden / hrsg. von J. Ritter, K. Gründer, G. Gabriel. – Basel : Schwabe Verlag, 1971-2007. – B. 8. – S. 622–631.

6. Kuhn, T. S. The Structure of Scientific Revolutions / T. S. Kuhn. – 2-nd Ed. – Chicago, London : The University of Chicago Press, 1970. – XII, 210 p.
7. Mechanics: Energy, Forces and Their Effects // The New Encyclopaedia Britannica. – 15-th ed. – Chicago [etc.]: Encyclopaedia Britannica, 2002. – Vol. 23. – P. 702–773.
8. Popper, K. Falsifizierbarkeit, zwei Bedeutungen von / K. Popper // Handlexikon zur Wissenschaftstheorie / hrsg. Von H.Seiffert und G.Radnitzky. – München : Ehrenwirt, 1989. – S. 82–86.
9. Popper, K. R. On the Non-existence of Scientific Method / K. R. Popper // Realism and the Aim of Science, from the «Postscript to the Logic of Scientific Discovery». – Ed. by W. W. Bartley, III. – London and New York : Routledge, 1999. – P. 5–8.
10. Prigogine, I. Order out of Chaos: Man's New Dialogue with Nature / I. Prigogine, I. Stengers. – London : Flamingo, 1985. – XXXI, 349 p.
11. Schrödinger, E. Was ist ein Naturgesetz? Beiträge zum naturwissenschaftlichen Weltbild / E. Schrödinger. – München, Wien : R.Oldenbourg, 1962. – 148 S.
12. Soler, L. Introduction à l'épistémologie / L. Soler. – Paris : Ellipses, 2000. – 240 p.

ПОТЕНЦИАЛ КУЛЬТУРЫ В СФЕРЕ РЕГУЛИРОВАНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ: СТЕПЕНЬ ВЗАИМОСВЯЗИ КУЛЬТУРЫ И ПОЛИТИКИ

Бурдыко А. С.

магистрант кафедры культурологии

Белорусского государственного университета культуры и искусств (г. Минск)

***Аннотация.** Данная статья актуализирует проблему культурного продвижения страны посредством ее культурного имиджа, который должен соответствовать правилам целостности, адекватности, целенаправленности и пластичности.*

***Summary.** This article actualizes the problem of cultural advancement of the country through its cultural image, which must comply with the rules of integrity, adequacy, purposefulness and plasticity.*

Подход культурального детерминизма объединяет ряд весьма различающихся теорий, общим для всех них является признание культуры определяющим (а, может быть, и единственным) фактором формирования имиджа.

В своем наиболее «широком» варианте данный подход по существу сводит к культуре все проявления деятельности того или иного этноса, нации. Так известный русский философ Г. Федотов писал: «Нация, разумеется, не расовая и даже не этнографическая категория. Это категория, прежде всего культурная, а во вторую очередь политическая. Мы можем определить ее как совпадение государства и культуры» [2, с. 245]. Сторонники концепции локальных цивилизаций также по существу сводили тот или иной «культурно-исторический тип» к проявлениям уникальных культурных ценностей – следовательно, формирование оценочного отношения к каждой из цивилизаций зависит исключительно от восприятия ее культуры.

Решая вопрос о соотношении культуры и политики, мы исходим из того, что под культурой понимается накопленное человечеством за всю историю его развития богатство – материальное и духовное, в том числе накопленный социальный, включая и нравственный опыт, ценности.